

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын

Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринни, ажилчы чоннар депутаттарынын область Сөвединиң органы

1954 СЕНТЯБРЬ 14 ВТОРНИК № 183 (3120) ӨРТӨЭ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА

Политэкономияның өөредилге ному үндүргени (1 ары). Бистин Төрөөн чуртувустун найысламы Москва (1 ары). Тараа—бистин байлаавыс (1 ары). М. Момбумай.—Бөлүк идеялыг болгаш чараштыр кылдыгыз вомвар дээш (2 ары). Н. Иванов.—Башкыларың билиңи бедирине кичөөңей салыр (2 ары). ССР-ниң Даштыкы Херектер Министрствозунун меделели (2 ары).

БҮГҮ-ЭВИЛЕДИН БӨДӨӨ АМЫЛ-АГЫЙ ДЕЛГЕЛГЕЗИНДЕ: «Соңуу Кавказ» павильонунун залдарында (3 ары). Редакцияга чагаалар (3 ары). П. Николаев.—Ниятиниң мал ажилын хөгжүдериңиң планын күсүдериңче онза кичөөңей салыр (3 ары). Улус демократиязын чурттарында (4 ары). «Герман милитаризмин катеп төртүңөр калың-даа орадакышыңыңа»

шаптык болуру—немец патриоттарчын ооруламы (4 ары). Бельгияны электри техника бүдүрткүдериңиң ажилчыларыңа ажил сөздөмөшкүмү (4 ары). Лаоста холумак комиссияны ажилы (4 ары). Европага коллективтиг аймык чок чоруктуң системанын тургузары дээш (4 ары). Алжирде чер шимчөөшкүмү (4 ары).

КАДЫКШЫЛ ЧУРТТАЛГА ДЭЭШ

Совет кижилериниң материалдыг болгаш културалыг амьдыралыңиң өскени-биле кады оларын мораль-политиктиг денени бердөө. Партианың болгаш чакыктан бүтү ажил-чорудууга ажилчы чоннарының үндөсүн эрге-ажыктарыңа чагырткан. Улустун чагайдыгызыңиң дугайында, совет нийтилединиң тургучу өзүп турар материалдыг болгаш културалыг херектериниң дугайында сагыш салымшыкын болза, Коммунистг партианың ажил-чорудуугазыңиң дээш хоойлузу болур. Улустун чагайдыгызыңиң дугайында партианың сосоал чок сагыш салымшыкын совет кижилерини ажилчы чонна чакырткан шылгаларда хей-агыт кийрип турар.

чуртувуска мындыг чоруктуң үнүп делгириниң үндөсүн турбас учураг. Бистер болза, эргиниң артышкыны—алкоголизм-биле шийтирилг демиселди чорудар учураг бис. Эрткен феодалдыг Тывага алды, халечик араатарын оолдар, кыстарынның мурунуга өртөм, билгаларже орук муңгаш турган. Кандыг-даа өөредилге чок турган. Феодалдарын, байларынның мзын калдарынга, оларга чалгалаарыңа өйлежип, хүнүн боралап чорзан эрткен түмбей караңгы орукту кым билбес деп.

Коммунизм дээш демиселе совет кижилериниң угаан-бодалдыг өвүр-хевирин үндөсүн-биле өскерилген болгаш оларын меделери өскөн. Марксизм-ленинизм, эртем-материалистг мировоззрениңиң бузулбас үндөсүн болуп турар социалистг идеология бисте бадыктанган. Социалистг идеологияның тилелгези болза, массаларга партианың хей чылдарда кижилериниң ажилчынын түнөсүн, буржуаз идеологияга учур, кижилерини меделеринде капитализмниң артышкынына удр. партианың өштөн чок демиселиниң түнөсүн болур.

Ам бисте күш-ажыл болза, хүндүлдөң, алдарын болгаш мадырыг чоруктуң херөө болуп турар. Ажилчы чоннар күш-ажылдыг бүдүрүчүлүгүн белшер дээш могап-шылга чок демиселди чорудуп турар.

Социалистг идеологияны тилелгези дөргө бистин нийтиледисте буржуаз мировоззрениңиң, хуу-өңчүчү идеологияны болгаш буржуаз моральдыг артышкынын бүрүнү-биле улуткаан дөөн ол өвөс болур. Ол артышкынынар аңа-ла өлүп үндө бербес, хары оларын-биле шийчиги шийтирилг демиселди чорудар херек. Ол артышкынынар болза, шакыкта чүдүлгө, сүзүг бодалар болгаш арагага хандынар чоруктар болур.

Мурунда эрге-шөлөө чок, каш дакыр дарыяларга басыдырып чоран араатарын амыдырал ам үндөсүн-биле өскерилген. Оларның материалдыг болгаш културалыг амьдырал денени бердөө. Тываның социалистг эгелерге тургустунган улуг чаарылгалары-биле кады тыва улустун мораль-политиктиг өвүр-хевириниң баа чазартыган.

Бо артышкынынар болза, мырнай аңа чедир-ле совет кижилериниң меделери Хоронан, коммунизм тургузушкунуга оларын идепкейлиг киржилгезинге доктар-моондак болуп турар. Социалистг бүдүрүлгени дөөчк чок көөр, ажилга чагаа, шийнең болгаш ажилдан учураг, ажил-шагы үзөр, чүрө үрей кылдыр, нийтиниң өңчүзүн самчылап будаар, оордала, аас-дыл үндүрөр, арагалар болгаш худангааннар чоруктарыңиң чиккестери бисте бар.

Мынчага чедир бисте чамдык колхозтарда коллективтиг арагалар чоруктарынын фактылары бар. Ол чорук болза, кээде ажил-агийн чамдык чутула ажилдарынның үзүндө-лаа болулай бээр. Бо болза күрүнөгө, көдө ажил-агийн улам ийди хөгжүдериңиңе улуг көрөндөрүн таварыштырыңы болур. Кижилериниң културалыг өөредилгезинге, бот өөскөдөгө, дыштангылыңа тааржыр бүтү-де байдалар көлөкчү-көдөкчү тургустунган-даа, тургустунуң-даа турар. Көдө интеллигенцияны хурөдөңдө хей-хей чаа агрономнар, механизаторлар, башкылар немешкен. Мынчага, чамдык интеллигентилер болза, арагалар болуп, ажилдан үжүтүп, боттарынын чагай адым арага-биле бужартадып турарлар. Чижээ, А. Турген-оол, ол болза, ол-ла арагалар чорук-биле школадан үндүрткөн. Ажилга кийрип каарга арагалар аңадын сүргөс, ажилга баа камыртангастаан. Чадаана МТС-тиң карагалы-биле инспектору Н. Горбунов аралгаш, моон мурунда партиа таланы-биле хей улаа кемчег ажилы келген, мынчага чедир эттингөөн, ам үргүлчү арагалар, ажил шагы үзүп, ажилчыны эо-ларысыга чок болуп турар.

Арагалар чорук болза, эрткен үениң салгалы, капитализмниң өң хоралыг артышкыны ол. Мынчага, бистин эгелериниң шийтенден арагалар чорукче шүүт кандаан, кылган чүрөс ол аңарган чамдык кижилерниң чижээп ап көрөөдөр. Прокурор турган Түртыр-оол баа элөөн харысагалыг ажилдарга ажилдан чоран Мандара олар алкогольдер болганнар, олар болза, совет кижилер моральдыг өвүр-хевирини шыкын-гаш, арагага хандаш өг-бүдөсүнө ажил-тедүн уттуң каар чорукка таваржын турарлар. Алкоголизм кижиниң салдар хамарылазы өг-бүзөгө, ажи-тегге багай уржуатарын таварыштырар. Мынчага Мандараның өг-бүдөсүниң өзүн этинмес сагыш аарымдан үр үениң иштөөдө аарып келген, ол кижиле болза, ажил кылдыр артышкыны окусган. Устүдө чагаалаан алкоголь кижилериниң орук ичинче Сат Учур болгаш Ханылак дөөн шыкаш кижилер эдерип кирген болгаш баа-ла үстүдө чутуалаан чиккестерге демисел-жип, мораль-политиктиг өвүр-хевирини олар баа-ла шыкына чалып чорутулар. Шилче хыйыртан өөренип казган кижиле улуг аарыгын орунда кирип тур мен деп биле чогуур. Алкоголиктер долгандыр турар бүтү-ле чүдүлгө, ажилга, өг-бүдөсүнө, өдүктөринге сонуургалды чидирер. Арагалар чорук аас-дыл, шот-соода кылдыр, худангааннар чорукка чедир болгаш социалистг өг-бүдөсүн билжы, моральдыг үндөсүн үзөөр.

Партия, совет, профивел болгаш комсомол организациялары эргиниң артышкыны-биле өштөн чок демиселди чорудуп, ажилда четкестерин улуткаар херек. Чоңуң ортузунга полит-кижиниңгели ажилды күштелдирер. Полит-кижиниңгели ажилдарыңиң четкестерин уржуунда үстүдө чутуалаан чоруктар мыаыла үлгүни келир. Оол-биле кады областьтык кадык камгалалыңиң болгаш култур-чырыдышкыны чедери сөөлү үеге чедир-ле ол бак чоруктар-биле демиселди чорутулай, кадык чуртталганыңиң пропагандазыңе чогуур кичөөңейиң сабайн турар. Шынал-ла, эргиниң артышкыны-нары-биле демисел салдыңчак участок болуп турар. Бо чутула теманы чечен чогаал литератураны баа-ла мыт чок өртин турар. Совет кижилериниң үзө-болдарында чаа чүдүлгө өргн чүдү-биле демиселди шийлерде баа көртүсөйи турар.

Шак мындыг чорук болза, совет кижилер төлөсүн бужартадып турар. Бистин

Бистин Төрөөн чуртувустун найысламы Москвада

УЛУГ ОКТЯБРЬГА АЛДАР БОЛДУРГАН ШИИ

Евгений Бахтангов аттыг театра Н. Погодинниң «Боолуг кижиле» деп хөйгө билдингир шийиниң репетициялы чоруп турар. Ол шийни чуртка бир-ле дугаар барык-ла 17 чыл мурунда ол-ла театрыңиң сценалынын кырынга көртүскөн. Мынчага Ленинниң өвүр-хевирин кайгачмыктыг орук актёр Б. Шуккин шыны-биле көртүскөн.

В. И. Ленинниң өвүр-хевирин чаа шийде артистер Н. Плотников биле В. Покровский олар ойнап турарлар. Боолуг кижиниң—сөздат Иван Шадрииниң ролун баштайгы ойнакчызы И. Толчанов ойнаар. Маадырыг ажилчыны аңгыны төлөөлөкчизин Николай Чибисовка Н. Грицко ойнаар.

«Боолуг кижиле» деп шийни тургузукчуу ССР-нин улустун артисти Р. Сионович чутуалааны болза: —1917 чылдың динмиттиг хүнеринде Советтерниң эрге-чагыргазы дээш коммунистерниң партиязынын, ажилчы чоннарынын генералдыг баштыкчызы В. И. Ленинниң улуртулаагы-биле улус массаларын демиселиниң улуг революциону болушкунарын көргүзүп турар шийни чиртыкыланчыла-биле көртүскөн орадакышынаан, улуг орук кириниңиң-биле ажилдан турар бис.

Театр «Боолуг кижиле» деп шийни Октябрьниң социалистг Улуг революциянының 37 чыл өвүнүң байыралының хүнеринде көртүскөн.

ЧЫЛ ПЛАНЫ ХУУСАА БЕТИНДЕ КҮҮСЕТИНГЕН

Москвавың С. М. Киров аттыг «Динамо» заводунуң коллективни көдө ажил-агылга артык кезектер бүдүрүп бөриин таланы-биле чыл онаалганын күөсеткен. Бүдүрүгө тракторнуң 7,5 муң ажыг шестериналары, ступицтери болгаш дисктери, сипен кезер машиналарга бистери, картофель олурукчузуңга аны-бүрү кезектери белеткен үндүргөн.

Көдө ажил-агыл машиналарыга херектиг бүтү артык кезектерин чагыкларже чоруткан.

дугалары болгаш бирги медицина институтунуң клиникаларынын тудугалары чоккук чылдарының дүргүзүндө дооскан турар.

Орук харылаа министрствозу, Радиотехника үлетпүрүнү болгаш Каа-бак херектел бараанынын үлетпүрүнү министрстволары улуг-улуг эмнелгелерни баа тудар.

НАЙЫСЛАЛДЫН КОНСТРУКТОРЛАРЫНЫҢ ЧАА АЖЫЛЫ

Демирин чинге кылдыр чоңдурбушан, хөөглаар долган дүргөн эргиниң турар. Элеон каш секунда эрткен соонда кезектин ажилдан кылмышкыны доостур. Секунда эрткен соонда даразының операцияны.

Демир кестирип чоңдурар станоктарның эксперименталь өртөм-шинилед институтунуң конструкторларының тургусканы чаа хөөглаар станоктуң секунда дүргени 70—90 метр. Ол болза, анаа агрегаттардан үш катап дүргөн. Мындыг дүргөдөшкөңгө ажилдан турда кылмышкыны кыры көчүтүп шы, а мурунку станоктарга бодалга күш-ажылдыг бүдүрүчүлүү ийи катап улуг болуп турар. Станоктуң башкыларыңа автоматтыгыңаан. Ажилчыны кижиле чүлгө демирин сукваш, белен кезекти уштуп алыр.

Бүчүлүг чаа чартык-автомат бүдүрүгө шыгаалдыны чедиркениң өрткөн.

МИЛЛИОН ПАССАЖИРЛЕР

Тролейбустун сонгаларын өттүр хоорайны, өрдүзарын, шөлдерин болгаш садтарыңиң кайгачмыктыг панорамалары кестур. Кондуктор биче болгаш-ла: «Соңуу таламы», «МТС», «Мал ажилы», «Ажыны болгаш ан ажилы», «Сүг», «Ботаниктыг сад», деп чаа черлерин адып чорур.

200 гектар ажыг улуг шөлде Бүгү-эвилелиниң көдө ажил-агыл делгелгези. Анаа дээш турар кижилерге таарымчалыг болуру-биле мында тролейбустун долган шүгүмун тургускаан. Ол маршрутта 11 доктар чөр бар. Анаа хүнүң-не 18 машиналар ажилдан турар. Тролейбусту экскурсантылар улуг сонуургал-биле ажилдан турарлар. Чамдык хүндерде ол 30 муң чедир кижини сөөртүп турар, а делгелгениң ажитынганының хүндөдө бээр ол шүгүмун миллион ажыг пассажирлер черааныр.

ЭҢ-НЕ БИЧИИЛЕРГЕ

Москвада улургаларын 70 өтүт пундү-ларының ажиттери эртен өрте ажиттына бээр. Мында хүнүң-не ада-нелер өмчиниңиң төмүлаанын өзүлаар өки, аңадын болгаш хоолуугу чедирини он-не бичин москвичиларга салып ап турарлар.

Найысалаа 16 өтүт кунжаларын организастан, мында өмчилериниң кайгарады-биле бичин улургалар чедирин белеткер турар. Шак мындыг кунжа бүртүп хүнүк 16—18 муң литр сүт чедирин: салыктары, кефирлары, кисельдери, чигирлиг сүттери, ристи, маннаа кружаны болгаш өске-даа чедирини кылмы үндүрүп турар.

Тараа—бистин байлаавыс

Дүжүм ажаап алышкыныңа болгаш тараа белемкелинге бүгү-ле болдунар аргаларны долузу-биле ажыглаар

Областын районнарында дүжүт ажаап алышкынының болгаш күрүнөгө тараа дужаалганының чоруп турарынын МЕДӨӨЗИ (1954 ч. сентябрь 10-да, хуу-биле).

Районнар аттары	Кестинген тараа културалары	Күрүнөгө тараа дужаар планын күөсеткени	
		Чылдымы	Беш хонуктуун
1. Тес-Хем	77,8	1,8	7,0
2. Эриң	66,5	59,5	27,7
3. Каа-Хем	36,8	45,9	65,7
4. Танды	21,5	17,6	29,6
5. Бай-Тайга	21,1	44,1	66,5
6. Бармын-Хемчик	19,7	18,7	29,4
7. Кызыл	19,4	20,8	35,7
8. Улуг-Хем	18,6	27,3	27,7
9. Чөөн-Хемчик	18,4	41,1	60,0
10. Сүт-Хөл	16,8	37,3	47,1
11. Өвүр	15,0	8,9	32,4
12. Чаа-Хөл	8,8	9,7	11,4
13. Бий-Хем	6,6	7,2	21,0

Сөөлүг беш хонуктарда область дүжүт ажаап алышкынының темпизин келергей оожум чоруп турар. Чижээ, сентябрь 5-тен 10-га чедир үениң дүргүзүндө чүлгө 7,9 хуу немешкен болуп турар. Мынчага Бий-Хем, Чаа-Хөл, Өвүр, Сүт-Хөл, Чөөн-Хемчик районнарының колхозтарында тараа кешилениниң темпизин баштайгы беш хонуктуундан мырнай оожум чоруп турар. Бо чорук болза партиа, совет органдарының организаакчы ажилдарының кошкан херечилеп турар. Моон учурундан бо районнар ажаап алаа чогуур бүтү тараа култураларын чүлгө 6—18 хуу алып алган. Нийти область тараа кешилениниң планы сентябрь 10-ла чүлгө 22,9 хуу күөсеткен. Дүжүт ажаап алышкыныга бүтү комбайнлары белем бүдүрүчүлүгү ажилгаар таланы-биле чамдык МТС-терниң директорлары шыңгы хемчеглерин алабай турар. Чижээ, Чадаана МТС-тиң (директору аш Толпин) болгаш Тес-Хем МТС-тиң (директору аш Алашев) комбайнларының септелгези

Мурнакчы колхоз

САРЫГ-СӨП (Телефон-биле). Каа-Хем районун «Октябрь 14 чылы» колхоз күрүнөгө 115 тонна тарааны дужаап, планын ажыг күөсеткен, МТС-тиң ажилдан бергени дөөш натура төлөсүрүн дооскан. Колхоз 260 гектар тарааны кестирген. Комбайн аш Митин «С-6» деп комбайн-биле 80 гектар тарааны кестирип, гектар санындан ортулаа-биле 18—19 центнер дүжүтүп алган.

Ажилдык темпиз дүргөдөп турар

ЭРЭИН. (Телефон-биле). Районунуң колхозчу ажил-шиччилери күсүк хову ажилдарының темпизин дүргөдөп турар. Сиген белемкелиниң планын район сентябрь 10-ла 97 хуу күөсеткен. «Коммунизмче орук», «Кызыл сылдыс» колхозтар мал чедирин 100 хуу белемкелди болгаш ам немедө ситени белемкелдериңи үргүлчүлөп турар.

Колхозка шөфтээшкн

Облпрофсоветтин коллективни Өкте «Искра» колхоза бо чылдың сентябрь 11—12 хүнеринде шөфтөн чоран. Шөфтчилер 40 тонна ажыг тарааны шыңга арылап, ыдай-бээр дажылгап, саылап, кургадын баа ховула комбайн-биле кескен тарааны шыңче сөөртүп ажилдаанар.

Мал чедирин белемкээр планын күөселдизи

(1954 ч. сентябрь 10-да, хуу-биле)

Районнар аттары	Сарааттан сипен	Салган сипос
1. Каа-Хем	101,2	98,1
2. Эриң	97,2	102,6
3. Өвүр	85,8	83,3
4. Чаа-Хөл	78,0	125,4
5. Бий-Хем	68,3	91,0
6. Чөөн-Хемчик	65,4	90,2
7. Бай-Тайга	62,2	119,3
8. Улуг-Хем	62,2	112,3
9. Бармын-Хемчик	61,6	107,7
10. Тошу	58,7	101,4
11. Танды	58,7	81,7
12. Кызыл	56,9	61,1
13. Тес-Хем	50,9	13,4
14. Сүт-Хөл	41,2	109,6

Москвавың Сталин аттыг автозаводунда чүкүк автомашиналарының улуг кезектерин ажилдан кылмы алган кал автоматтыг шүгүмун бар болган конвейеризацияны калбаа-биле ажилгап турар. Заводтун конвейерлериниң узуу алаң каш он-он километр ажып турар. Чурукта: пресс пединде чүкүк автомашиналарының кабиннериниң чымдызының конвейери.

Политэкономияның өөредилге ному үндүргени

Бүгүнеңиң политиктиг литературалар үндүрүлгө чөри «Политиктиг экономика» деп өөредилге ному парлан үндүргөн. Өөредилге ному академик К. В. Островичаны, ССР-ниң Эртемнер академиязының корреспондент-кескиңчү Д. Т. Шелизов, ССР-ниң Эртемнер академиязының корреспондент-кескиңчү Л. А. Леонтьев, Бүгү-эвилелиниң Ленин аттыг көдө ажил-агыл эртемнериниң академиязының чиндизи кескиңчү И. Д. Лагнев, профессор И. И. Кузьминов, экономика эртемнериниң доктору Л. М. Гатовский, академик П. Ф. Юдин, ССР-ниң Эртемнер академиязының корреспондент-кескиңчү А. И. Пашков, экономика эртемнериниң кандидаты В. И. Переселов составтыг экономистерниң коллективни билгөө. Өөредилге номуна кирген статистиктиг материалдарыңиң шийлгезинге болгаш ажилдан кылмышкыныга экономика эртемнериниң доктору В. Н. Ртвовский кирешкен.

БУГУ-ЭВИЛЕЛДИН КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ДЕЛГЕЛГЕЗИНДЕ

„Соңгу Кавказ“ павильонун залдарында

«Соңгу Кавказ» павильонун эсе залдары хун-бүрү муу-мун ижилер көрүп турар. Ага бөлүк-бөлүк-дээ болган чагыс-чагыс-дээ экскурсанттар, хоорайларын чурткачылар болган көзүнүн чорутуучулары, назмалык кыраан-дээ ижилер, анжык өскөн студенттер болган школялар-дээ көп турар. Ага Пахирин деген суураарында тандиктер болган Кавказдын ховууларында малчылар, мөңгө донаттын райондарында аяктар баян-хүнөрөктөгү Грузиянын болган Молдавиянын плантацияларында виноградчылар, Украинанын таракчылары болган Узбекистандын хөңөрчүлөрү—акы-дуамалычы бүгү 16 республикалардын төзөлөкчүлөрү чогуу. Павильондо 10 агым даштыкы чурттарынын төзөлөрү база чоран.

Чуртун агым-бүрү райондарынын көзө ажал-агыйнын агым-инчилери болза Соңгу Кавказтын көзө ажал-агыйнын хөй-хөй агымдарын көргүсөң павильондо хөй чүдүлөрү көрүп ап, оларын боттарынын колхозунга, совхозунга, боттарынын машина-трактор станциясына ашыгып болур.

СЭТА-нын корреспондентизм-биле беседькага павильонун директору В. В. Свириденкогун чуулоомуз болза:

—Павильонга камаарыштыр улуг соңуруга таарымыз эвес. Ичкө чүңү көрүп, чүдөн өрөөнүн агым чүдүлөрү бар. Дондук, Кубанын болган Ставропольга социализм көзө ажал-агыйн болууда хүндүтү адарын сирип алган. Соңгу Кавказда улуг шөлдөрдө көзө ажал-агыйнын эне агым-бүрү культууларынын тарым өстүрүп турар. Ол черин карап четтес ортулаштарында кызылгастын, техникти культууларынын, ристин байлак дүктөтүрүн ажал ап турар; Кара-кызыл эриктинде болган Кавказ дагларынын биригиде субтропиктик культуулар өчүп турар; оң-оң муң гектарынын сагдар болган виноградыктар ээлеп турар, Кубанын чыныгытарында консерва заводтарына ногаалык өстүрүп турар. Ол край хойларга, мийнети бола малга, усаалым чыгып малга болуучу кайтамчыкты таарымчалык-биле болган оларын хөй болган-биле база алдарлык турар.

Павильондун экскурсия таймыбыраакчылары 20 ички хүн-бүрү бүгү залдарга 25тен 40 чедир экскурсияларын чорутуп турарлар. Таймыбыраакчыларынын арасында Кавказдын аймак улустарынын илдарын шигедейин алган ижилер бар, иччангаш таймыбыр экскурсанттарынын төрөн дымнаа кылгып турары ковар эвес.

Соңгу Кавказ дугайында чуга кырилде залдан эгелээр. Бедик болган чырык кырилде зал оң-бөкө кады кышык саб болуп турар. Оларын баарын долгандыр палымалар, бананнар, магнолиялар болган ол черин флоранын эске-дээ үнүштерин олурткан ак колонналар чаразы-биле оң-азалым турар. Флора-биле танымчылык павильондо чокор оранжереяда болган ажал шөлдөрдө үргүчүлөр турар.

Улуг ажал-агыйнын экономикасынын, Соңгу Кавказтын агымчы чондарынын культууларынын болган чагай байдалынын өздөстөн кырилде залдын делгирилеринде болган чуртамын павильондарында кайтамчык төдөм-биле көргүсөң. Баш чургайлар бо тур. Соңгу Кавказтын 2932 колхоздарын 612 машина-трактор станциялары хандырып турар. Чер ажалдагычынын күш-ажылы белик махлосостык. Чуртун нарм болган нармысымаар дүктү хойларынын баш санынын үштүк биринден хөй кезин оң крайнын колхоздарында болган советтарында туруп турар. Тарынын дүктүтүң болган мал агымчынын продуктууну беддеринге чедикшилер дөш Соңгу Кавказтын социализм көзө ажал-агыйнын 519 мунакчыларына Социалистик Күш-ажылын Маалымдары деп белик атты тывыскан.

Бирги залдын делгирилер Дондук ажалчы чондарынын демосиянын түнчөлдөрүн болган тилдегерлерин көргүзүп турар. Залдын уран шимеделин улустун уузалары-биле кылган. Залдын оң таласы Ростов областы, солгай таласы—Баманск областы көргүзүп турар. Көргүзүп Волга-Дондук В. И. Ленин атты судно чорутуу казынын шичен турар диаграмма-биле көргүсөңдир эгелээр. Ол каналды туткан чорук чүгө эртен чыгып белин 34.700 гектар кайдан черлерин сугтарында Дондук сугларын агымдары эрганы берген.

Салсык районду Сталин атты хөй агым ажал-агыйн колхозунун делгирилер бүгү-ниги кичээттейин хаара түдүп турар. Улуг чурук-панон колхозтун даргазы А. П. Чеховскийн кызылгаст ховуунун ортуунда турар кылдыр көргүсөң. Тараа кончук белик чагай. Чокта чаа па вильондур делгирилерин көрүп келген ижилер оң хөй агым ажал-агыйн колхозтун агымчынын дуржулгалынын дугайында колхозтун делегеге келген даргазынын чуваалын сонурун дымнаа. Салсык райондук эсе колхоздарында көрдө, ол колхоз тараа культууларынын дүктүн чүд бүрү 3—5 центнер хөйү ап турар. Эрткен чымын колхозка барынын тараа-

нын сай-кемчээли 1950 чылдынга дел-нөзгө 3,8 катан өскөн. Нияттин ажал-агыйнын хөжүдөстөмдө чедикшилер хөй күш үнөр бүгү чорудулаарынын комплексинг механизациянын, күш-ажылы шын организастаанын болган хөкчөүлөрүнн культуура-амыкчалчы хөргөлдөрүнн дугайында үргүчү сагыш салым турарынын ачымында чедип алдыган.

Ремонтенский райондук Ворошилов атты колхозунун усаалым хөй фермазынын чедикшилерин көргүзүп турар—1951 чылда ага ортумаа-биле хөй бүртүндө 4,8 килограмм дүктү, а эртен чымын—5,45 килограмм дүктү алган. Ол дөргө, 27.933 баш нарм болган нармысымаар дүктү кодан хойлардан алдыган.

Уран шимен кылган он ичи делгирилер-де бо чылдын эгезинде Донду түртүстүнган чаа, Каменик областын чедикшилерин көргүзүп турар. Мунакчы артедьдерин арзында хамикты мурунунда Зверевский райондук Ворошилов атты колхозун дел-дөлдөрү чууга. Гуковский МТС-тин механизаторларынын дузы-биле колхозчулар каадашынын чедикшилерин ажал эртин, түртүштү дүктүрүн чедип ап турар. Агаар бойдуштун байдалы таарымча чок түрүжө, колхоз күзүн чажын тараа кызылгасты 1952—1953 чылдарын дүргүзүлдө гектарында-на ортумаа-биле 24 центнер ажал алган.

Ставрополь крайын залы. Ага келген кыргө дүктүтү колхозчу байрамалык келге шымал сагындар. Делгирилерин баарында нарм дүктөн аргаан чалыгдарым элөөн каш стодал кырында виноград чагай чытгы ариктостар, персилик салган саваалар, кориналарга чагай айбондор турар. Ортан майларга азыстарын аянынг багалыган каа тараалык шөдөйлөр болган дүктүн хөй-хөй агым-бүрү хөйрлери база оортан кылган кылгылар турар.

Ставрополь край—бедик хөжүдөстөгү тараалык ажал-агыйн чери болган нарм дүктүтү хөй агымчынын өң улуг сууру. Карааларынын бедик дүктүндө ичкө чүгө чамдык колхозтар эвес, харын бүдү-бүдүн районнар ажал ап турар. 1952 чылда 25.770 гектар шөлдү гектар бүртүндө-не тараа культууларынын ортумаа-биле 19,8 центнерин алган Либкнеховский районду залда чүмү-биле көргүсөң. Агротехниканын делни-лик ичкө бедик. Эрткен чымын дүктүн чажар кызылгастын тарылыгынын хандар кайтамчалы аргамын ажалдаанында дүктө немене гектардан-на 2,92 центнер, кызын олуртуулар аргаан—1,92 центнер болган.

Колхоздарын ортугалары болган хуваашпас фондурлары чыл бүрү өзүп турар. 1950 чылда колхоздарын ашла ортугалары 20 миллион рубль, а 1953 чылда—33 агым миллион болган. Кожанында, Петровский МТС-тин агымчынын дугайын чуугаал турар делгири база дыка солун. Ол станциянын ажал-дал турар зоназын колхозтары бо чымын күзүн чажын тараа кызылгасты 10.111 гектар шөлдү гектар бүртүндө-не ортумаа-биле 23,4 центнерин ажал ап турар. Хөй-хөй шөлдөрдө база-дээ тараа культууларынын бедик дүктүн алган. Аполонский райондук «Коммунист маак» колхозунун делгириден экскурсанттар хөй-хөй агымчы чүдүлөрүн көрүп ап турарлар.

Ставрополь край—чуртту хөй ажал-агый районунга нарм дүктүтү усааларынын үрелгик конкарларынын кол берилчын. Мал агымчынын оң алдынын таламы-биле чедикшилерин Ипатовский райондук «Илги беш чыл» колхозунун үрелгик хойлар фермазынын, база Дмитриевский райондук «Большевик» деп үрелгик хөй агымчынын совхозунун чикештери көргүзүп турар. Колхозтун агымчы-биле чүгө делгириден эвес, харын делегенин хөй агымчынын фермазында база тодарыг танымчыл ап болур, чүд дөргө «Илги беш чыл» колхозтун хойларынын бир коданын делегеге көргүзүр-биле Ставрополь крайын ында чүмү-биле эскелген.

Краснодар крайын залы. Кубань—бедик чурттутү өң байлактын тараалык чери, социализм көзө ажал-агыйн хөй-хөй чаартыкчыларынын төрөн чүртү. Крайын техниканы болган агро-техниканы болбазырангай шигедейин алган эң дөргө дөш оолдары—И. Шайкин, Д. Гонтар, Т. Кабан, И. Бунеч болган оон-дээ өскөлөрүнн фамилиялары бүтүгө ажалк билингир. Оларын ажалдарынын дуржулгалынын ханымы-биле өрөөн болган ажалып, чуртту муну мунакчы механизаторлары оларга чедикши турар. Крайда комплексинг механизациянын 182 МТС-тер күсөлдүп турар. РОСФСР-нин нияти шөлдөргө камаарыштыр алмрга, крайда көзө ажал-агыйнын агым-бүрү культууларынын шөлдөрүнн бот деленингин табидымы кончук солун. Чүд дөргө, күзүн чажар кызылгасты 22,6 хууну, тарымал тоорук—15 хууну, эфир-үстүт культуулар—16,8 хууну ээлеп турар. Кубанда көзө

ажыл-агыйнын чүс ажал культууларынын тарым өстүрүп турар.

Кубань оң ичкан нияттин бедик хөжүдөстөгү продуктуулук мал ажалын. Край көзө ажал-агый продукциянын күрүгө чыл келген туудун-на хөйү кузаап турар, колхозчуларын материалды чагай байдалы белик, оларын натура болган ажал ортугалары көүдөп турар. Крайдын колхозтарынын 70 хууну—миллионерлер.

Кубанын кога-шылг чок колхозчу таракчыларынын, механизаторларынын, тускай артемилдеринин, эрмендеринин дуржулгалынын дугайын залдын шимен каастаан 28 делгирилер тодарган чуугаал турар. Крайын Курганинский деп мунакчы районунун чедикшилерин-биле көргүчүлөр ага танымчыл агым. Агаа 1952—1953 чылдарга күзүн чажар кызылгастын дүктү 29.800 гектар шөлдү гектарында-на ортумаа-биле 19,2 центнер болуп ажалынган.

Крайын областын залыне кере бөзгө. «Виноградтык чагай дүктүндө чылдымы» деп улуг, мергежилдик күсөстөнген чүрүк кичээттейин дөраа хаара ажал бөзгө. Кара Марис атты колхозтун Социалистик күш-ажылын Маалымды М. Ф. Склярованын эвенотунун чедикшилерин көргүчүлөрдөргө делгири база ичкө. 1953 чылда о эвено 8 гектар виноградыктар шөлдүн 1.700 центнер ажал винограды ажал алган, ол дөргө гектарында-на 216 центнер болганы ол тур. Гависагени чедип алары чыл болганы. 1941—1942 чылдын кыдыг-дошкун кызымында виноградыктар шөлдүн ажал кезин соостан ажалк баскыраан. Эвенотун дуржулгалы болган кызылгастын күш ажалы баскыраан виноградыктарын сегиткен, иччангаш олар колхозчуларга ажалк дүктүн шандыа. Виноград агымчы чедикшилерин болган дөш областын 28 виноградыктарына Социалистик Күш-ажылын Маалымды атты тывыскан.

Областын делгирилеринде Карангой райондук «Червенеце бурун» деп үрелгик хөй агымдын совхозтун кайтамчылык чедикшилерин база көргүзүп турар. Бузулдаг чургайлар мындыг: 1952—1953 чылдарга совхоз бир хөй бүртүндө-не ортумаа-биле 7 21 килограмм дүктү алган болган төртүр 100 хөй бүртүндө-не 112 хурганнарны алган.

Павильондун көрдөгө: Дагестан, Соңгу-Осетия болган Бабадын үш автоном республикаларынын ажалы-биле доостур. Ол республикаларын агымчы чондары Совет Эвилелдин улустарынн акы-дуамалынын өң-бүгөстөгө национал хөйрлери, социализм үткө-шынгары культууларынын чедикшилерин чедип ап, көзө ажал-агыйн болган үштүрү чедикшилерин хөжүдөтүп турар.

Делгирилерин бирөөнө Дагестан АССР-нин Гунибский райондук Чок суурунун Сталин атты колхозун көргүсөң. Каспий казымынын дара черлеринде кышкы оларыннын кыдыг-дошкун байдаларын эки-биле шылды эртин чычкымаа үр үнени сүртү одарында таарымчыл хойларында дагестан чычкынын бедик продуктуулук усаалым оң белдөтө түртүстүнган. Саг болган виноград ажалдарында чамды ажал-агыйларында болган мунакчыларын дуржулгалынын дугайын база чуугаал турар. Үш мунакчы колхозтар—Пригородной райондук Маленков атты, Ордоникиде райондук «Медередиц оруу» болган «Ильичини чагылары-биле» деп колхозтун картофельдик болган муруну-чүк конкарларынын бедик дүктүрүн дөш Соңгу-Осетия автономнун республикада залда делгирилер көргүсөң.

Бабадын АССР—чурта чыгы мал-лык кабардын усааларынын өң дөрөлөрүнн бирөөнүн төрөн чүртү. Эларбу райондук Киров атты колхозунун чижөстөгө чыгы мал агымчынын таламы-биле республиканын чедикшилерин көргүсөң.

Соңгу Кавказтын калымында черлерин, хөй санын савторийлерин болган дымтаналык бажыларын чедикшилерин продуктулары-биле ханды, ул тур савторийлерин болган дулаалар ажал-агыйларын көргүсөң павильонда көкчү ченик тускайлы берген. Павильондун үнөр ажал акымында стодалында картын кызы агы-биле шылган дөштер чыдар. Бөрүчүлөр болган экскурсанттар боттарынын сеткал-сагымы анаа илереп болган күзөлдөргүн чуугаал турарлар. Язы-бүрү дымдарында шылдыган бижмелдер мында дыка хөй. Оларын чамыктары бо дур: Соңгу Кавказтын павильонунда көзө ажал-агыйнын чедикшилерин байлак, тода билингир болган бүгү таламы көргүсөң-дир», «Бүгү материалдык (чургайлар болган каасталга шимелдер) Соңгу Кавказтын улустарынын чедикшилеринин дугайын илган-биле хөргөчүлөр турар-дыр. Кавказтын шинааларынын болган дагларынын ажал-агыйларына элдер.

КИРГИЗ ССР-ДЕ

Киргизиянын мал агымчынын эртем-шичил институтунун дуржулгалык ферма Бүгү-эвилелдин көзө-ажыл-агый делгелгезинин киргизчиси. 1953 чылда фермада 1500 нарм дүктү хойларынн бирөөнө-не 5 килограмм ажал дүктү кыргын алган. 100 хөй бүртү 140 хурганнарны берген. Чуртук: ферманын хойлары чайгы оларда. СЭТА-нын прессклашмен.

Редакцияга чагаалар

Ындыг удуртукча чонун идегели турбас

Монгуш Топушев Даржаа болза, Барыин-Хемчик райондук Хөндөлдө Ворошилов атты колхозтун даргазына 1948—1953 чылдарга ажалдан турган, көзө ажал-агый артелинин 100 агым рубль хөргөчүн чок кылган. Тодаргайлар, оң агымга харымсалга чок болганы-биле 56 тонна тараа чылды берген, 4 тонна ажал картофель донган база колхозтун автомашиназынын моторун ол боту «септедири-биле агым» деп эгитпөөн. Даржаа даргалат турар үе колхозтун малынн саны дыка күдүзгөн. Оң ындай болуучу өң-бүлөк-биле чуртталгыны үлөгер чок чорутуу ол көргүзүп келген.

Колхозчуларын 1953 чылдын октябрыда болган хурал Даржааны колхозтун баштаар черин даргазы хөзөлдөгөндө дүктүрүн болган оң хөргөн райондук улуг шүттүгө шичилдерин шичилдерин Райондук шүттү болган прокуратура органы оң дугайында кыдыг-дээ темчөөн албан.

Райлүүсөк болза, 1954 чылдын июльда Даржааны Хөндөлдө Советтин даргазына депшиткен. Даржаа агмы үе мурундагы чагычын дүктүр чурук чок үлдөдөгилерин үргүчүлөшкөн турар. Оң болза, Ворошилов атты колхозтун кижигүү Шижжезийн оң ажалдан чарган.

Ажалга болган чуртталгы үлөгер чок чоруктарын көргүзүп чорук шак мындык ички совет эрге-чагырганын улуртун жамгына турарын кыдыг барымдааны бар чүрө?

О. САРАМА.

Ясли чүгө ажалттымай турары

Чаа-Хөл райондук Сталин атты көзө ажал-агый артелинин баштаар чери 1953 чылда урулар эленин организастааны. Яслиге колхозтун күсөли-биле 10 кавай-ларын кылдырган, 5 тазарын, 5 кожаларын савтарган турган. Яслиге 40 уруг-ларын ажал турган.

Бо чымын яслиге 50 уругларын тургузары-биле Бай-Булузун үш өрөө бажынын көжүрүп келген, колхоз төүндө туткан турган. Ичкө-дээ оң бажынын ажалы ажалдавын харын агым койгунөөр кажалы кылдыр ажалган турар. Ясли чөзүгүндө чаш уругул нелер колхоз буларүгөстөгө киржир аргажок болуп турар.

Яслинин эртен чылдагы өт-төрөкөстөргөндө кавайларын колхоз оладынын эргелекчи өң өдөгөй болуучу турарымы колхозчуларга ажалдап берипкен. Көчкөлдөрн тараа ууар хөргөсөлдөр оңунга ажалдап, ак-чоорганнарны болган матрастар даштын шөдөйлөр кылдыр элдер оладын турар.

Ч. САТ.

Солуннарны эзлеринге чедирбей турар

Чөөн-Хемчик райондук Калинин атты көзө ажал-агый артелинин почтачымы аш Тары-Седи солуннарны болган чагааларын эзлеринге өй-шаанда чедирип бербей турар. Оң эскелген солунарынын чамдык номерлери чок боор ийликте, чагаларын чамдымы чазык болуп турар.

Эш Тары-Седи ажалга ол хөргө харымсалга чок багай ажалдан турган, колхозтун ай-санында-ла почтачы агы-биле 30 күш-түгүн хаалса саваалып ап турар. К. ХЕРТЕК.

Нияттин мал агымчынын хөжүдөстөрүнн планын кууседиринче оңза кичээтпей салыр

Нияттин мал агымчынын хөжүдөстөргөндө хөжүдөшкөчүн уурукар, бижик чөм-сууру тургузар, бүгү мал болган кушту четчи санын кажалар-биле хандылар, нияттин малынн баш санынын өздөстөнгө бедик темпизин көдүр болган мал агымчынын продуктуларынын бүртүргөстөгү чөккө 2—3 чылдарга дыка көүдөстөн турарын чедип агым дугайында СЭН ТН-нын сентябрь Пленумунун болган партианын, Чакалтын даргазындагы шичилдеринде тодаргай согулар салган. Мал агымчы көдүр дугайында партия, совет, көзө ажал-агый органынын ажал-чорудулагынын тодаргай программан партиянын болган Чакалтын доктваларында айтып турар.

Ындыг түрүжө, СЭН Улуг-Хем району (секретары аш Градоосов), район Советинин күсөсти комитеди (даргазы аш Пайчак), Шагаан-Арыг МТС (директору аш Гурден) колхозтарга нияттин мал агымчы хөжүдөстөрүнн күрүнө планын күсөдөр, омылг чөм-сууру тургузар, мал кажаларын тудар болган мал агымчы кадрлары-биле ажал дугайында хөргөсөлдөр эвен чорутуп турган. Ындыг өздөстөгү өздөстөгү ажал-агыйнын кол агыры—мал агымчы чедир үелен хөргөсөлдөрүнн түнөлдө, мал агымчы хөжүдөстөрүнн планын күсөстинеме-ге чедип турар.

Ичкөстөгү ода малдын баш санынын өздөстөнгө таламы-биле план 98,3 хуу, ичкөстөгү—97,7 хуу, хойларын болган өшкүрдөгү—96,8 хуу, хаванарын ош санынын өздөгү—86,7 хуу күсөстиген. СЭН Районунун, райлүүсөлдөр болган МТС дирекциянын кызылгастын кошкандан, ол ичкан чамдык колхозтар даргазынын харымсалга чөдүндө 1954 чылдын август 1-ге чедир колхозтар ичкө хөргөсөлдөгү 4136 ош малды чөптү эвес чарыдаган. Бир эвес ичкө хөй мал төчөгөткөстөгү болза, мал агымчы өздөстөгүнн планын ажал күсөстиген турар ичкө. Дыка хөй мал хаванарында колхозтар бо чымын 2000 ош чаш малды чедир албан. Ош ажалда 3700 баш мал хөргөчөгө тава-рышкан.

Колхозтарда 4800 баш шээр малга, 400 баш ичкө, 270 хаванга кажалар чедиксе, чагыс-дээ куш кажалар чок болуп турар. Колхозтар мал кажаларынн тудуун четче чорутпай турар. Чамдык колхозтар эрти кажаларынн септе-генин чөккө чедир-де эгелөөн болган эртен чылда шала кылдырган кажалар ажал-дээ бүртү туттушкан. Колхозтар мал чедикшилерин бөлөткөстөгү ажал-дээ дошкан. Чижө, Сталин атты колхоз сизге бөлөткөстөгү планын чүгө 32,1 хуу, «Партиянын XIX съездин» колхоз 36,4 хуу, Маленков атты колхоз 34,4 хуу күсөстө.

Киров атты колхоз мал агымчы өздөстөгүнн таламы-биле планын 500 баш малды чедирөөн, артык ичкө хөргөсөлдөгү 1055 баш малды чарыдаган. Шаа мындык байда Сталин атты, «Партиянын XIX съездин», Ленин атты колхозтарда бар. Хөй малды шын эвес чарыдап, төчөгөлдө турган ол колхозтарын даргазына хөргөчөгү-дээ харымсалган хөргөсөлдө. Райондук колхозтарда нияттин мал агымчы хөжүдөстөрүнн күрүнө планын күсөстиген турар. Колхозтар даргазынын, МТС-тин мал агымчынын таламы-биле ажал-чорудулагынын райоон хына-вайы турар.

Калинин атты колхоз (даргазы аш Чаш-ош) ичкө фермазында 19 сар немети будагдан чарыдаган. Ыччангаш ол колхоз саар ичкө өстүрүрүнн планын ичкө күсөстөнгөн болган 18 баш немети планында чедирөөн. Ленин атты колхоз саар ичкө өстүрүрүнн планын 10 ичкө чедирбей турган хиренинде 28 ичкө сөзкөн болган савдылган турган. Нияттин мал агымчы хөжүдөстөрүнн хөргөгө моондө жууштырын турган буруулук кижидерин адыга чедир чогуту хөргөчө ажалы турары канчал-дээ таарышкан.

Малды продуктууну беддер таламы-биле СЭН ТН-нын сентябрь Пленумунун агымчыларынын колхозтар күсөстейн турар, ичкөстөгү дүне олардын агымчынын, көс сизге-биле немене чедикшилерин, эки сугтарынын болган хүнде үш катан савдынын организастаан болган ажалга хайгаралын экилтиген. Ыччангаш август 1-ге чедир бир агымчы ичкөстө ортумаа-биле чүгө 234 дүрт сүт сөзө алдынын турган.

Бываларын менди ажал, докутуруп турар Мишурин атты колхозтун бязза ажалкычы аш К. Ондар, «Күш-ажылын колхозтун» колхозтун бязза ажалкычы аш Бек-ыс; 1954 чылда төрөн 345 хойдан 379 хуралынын менди алган болган чидир чөккө өстүрүп турар койжу аш Д. Сарыгай, 10 төрөн хавандан 246 хаван оолдарын өстүргөн «Күш-ажылын колхозтун» колхозтун хаван ажалкычы аш Алдонова дөш ичкан боттарынын агым-

чымы эки көргүзүлгө чедип алган мал агымчынын оң-оң мурунчалары бар.

Ичкө-дээ болза, ол мурунчаларынн чедикшилерин болган үзөгөрн райондук бүгү колхозчу малчыларын шичилдей албай, оларын дуржулгалы нестертеп-мей турар. Малды сүртү олардын агымчы таламы-биле 1954 чылда чүгө 2 лекция «Партиянын XIX съездин» Сталин атты колхозтарын малчыларынн ортузунга чорутууган. Бо фактылар болза, СЭН Районунун пропаганда болган агитация кидизинин (эргелекчи аш Чондан-ош), партианын өге организастаанынын колхозчу малчыларынн ортузунга полит-кижидегилер ажалды кончук сула чоруду турарын айтып турары ол болур. Эвенөөрөдөгө болган күш-ажылын организастаанынын оңай түртүстүнган. Шаа мындык четтестөрн моон соңгаар чайлаар хөргө.

Партия, совет, көзө ажал-агый органынын, колхозтар даргазынын, эвенөөрөдөгө чарыдагынын, агрономдарын болган МТС-теринн механизаторларында ордугам болза, нияттин малды өздөстөгү өздөстөгүнн таламы-биле күрүнө планын колхоз өртүгө дөлдүр болган ажал күсөдөр дөш демисегери ажал. Колхозтар чөккө хүндө контрастадын болган мал савды аларын, ораашкынын дооар, өге малдарын орун төлөтөр, ичкө хөргөсөлдөгө малды кайтамчалык чарыдаарын моон соңгаар соксадыр болган нияттин бүгү малын эки камгалар таламы-биле ажалды ижилер жуурут.

Мал агымчынын продуктууну беддер чедикшилерин организастаан таламы-биле колхозчу малчыларга МТС-тин тускай эртенгалары практиктик дуаламчыны көргөчү хөргөсөлдөгү. Ичкөстөгү сүт сөзкөстөгү, хаванарынн чедикшилерин, ичкөстөгү бода малдын, хойларын болган өшкүрдөгү бөзү-бөзү-биле олардын ичкөстөгүнн, кыштагынын эгезинде чедир бүгү малдык сөмртилген эки чорутууган турар жуурут. Колхозтарын ордугамы болуу болган малдын баш санын камгалат алары—күсүк мал эдер-жиңге кызылгастын бөлөткөстөгү болган чедикшилерин чорударында болур.

Малды чедир-биле бүртү хандырары болза, мал агымчынын көдүрүшкүнүнчү бир кол негелдиз болур. Чамдык колхозтарда сизге бөлөткө болган шикс савдымынын август төчөгүгө чедир дыка ошкун чорутууну сөзгө, ичкө бөлөткөстөгү шичилер дөш демисегер болба. Катан үнени сизге бо чымын элөөн хөй колхозтарда база катан кезин аларынн агым болуп турар. Эш дүктү агымчы турары-биле хөй агымчы өртүгөндө 1,5 тонна савандын ажал агым арга бар. Бо бүгү мал чөм курааларын артедьдер бүртү ажалгаар. Мал чедикшилерин бөлөткөстөгү дугайында агымчы

